Міністерство освіти і науки України

Донбаська державна машинобудівна академія

Г.М.Ковальова, Л. К.Лисак, І. М. Медведєва

СЛОВНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням) »

Затверджено
на засіданні вченої ради
Протокол № від 2007

Краматорск 2007

УДК 811. 161.2
ББК 81
(К56)

Рецензенты:

Омельченко С.О, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки Слов'янського державного педагогічного університету;

Сиротенко В. П., канд. філол. наук, завідувач кафедри слов'янської філології Краматорського економіко-гуманітарного інституту

Ковальова Г.М. та ін..

Л-63 Словник професійної термінології з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: Навчальний посібник/ Г.М.Ковальова, Л.К.Лисак, І.М.Медведєва. – Краматорск: ДГМА, 2007. – 68 с.

ISBN

Посібник містить термінологічну лексику за основним напрямами підготовки спеціалістів в академії: «Металургія», «Інженерна механіка», «Електромеханіка», «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», «Зварювальне виробництво, економіка і підприємництво», «Менеджмент», «Комп'ютерні науки». Розрахований для студентів денної та заочної форм навчання.

УДК 811. 161.2
ББК 81.2

ISBN

© Г.М.Ковальова,
Л.К.Лисак,
І.М.Медведєва, 2007
© ДДМА, 2007

ЗМІСТ

Вступ		4
1.	Терміни у сучасній українській літературній мові	4
2.	Терміни за напрямом підготовки	6
2.1	0902 Інженерна механіка	7
2.2	0925 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології	10
2.3	0922 Електромеханіка	15
2.4	0923 Зварювальне виробництво	19
2.5	0804 Комп'ютерні науки	23
2.6	0904 Металургія	28
2.7	0501 Економіка і підприємництво	32
	0502 Менеджмент	32
3. Цікаво знати		64
4. Перелік використаної літератури		66

ВСТУП

Посібник має на меті допомогти студентам правильно використовувати терміни у професійному мовленні. Тут подані терміни, які використовуються при підготовці студентів за напрямами: металургія, інженерна механіка, електромеханіка, автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології, зварювальне виробництво, економіка і підприємництво, менеджмент. Матеріал методичного посібника спрямований на розвиток таких умінь і навичок:

- доцільно та доречно використовувати терміни і професіоналізми в усному і писемному мовленні;
- визначати їх у тексті, пояснювати значення;
- працювати з термінологічними словниками для вибору потрібних термінів;
- орієнтуватися у фахових текстах, використовуючи їх дидактичні можливості.

Терміни у сучасній українській літературній мові

Спеціальна лексика – це слова і вирази, які вживаються групами людей, об'єднаними професійною спільністю. У ній виділяються два основні шари: терміни і професіоналізм.

Термінами називаються слова, що є спеціальними назвами наукових, технічних, сільськогосподарських, суспільних понять. Сукупність термінів певної галузі науки, виробництва становить її *термінологію*. Існує, наприклад, термінологія технічна, біологічна, географічна, математична, філологічна, філософська, хімічна тощо.

Для термінології не властива багатозначність. Якщо ж термін має кілька значень, кожне із значень належить до різних термінологій. Як приклад можна навести значення термінів *стопер* та *стела стопер:* 1)машина для буріння свердловин, спрямованих уверх; 2) захисник у футболі та деяких інших спортивних іграх. *Стела:* 1) вертикальна кам'яна плита чи стовп з рельєфним зображенням чи написом; 2) центральна частина стебла й кореня вищих рослин, у якій міститься провідна система всіх осьових органів.

У межах конкретної галузевої термінології термін в ідеалі має бути однозначним, щоб забезпечити точність передачі наукового поняття. Однак існують випадки порушення цієї вимоги, наприклад: *караул:* 1) збройна варта, вартівники; 2) збройний підрозділ для охорони військових об'єктів або для видання військових почестей; 3) несення охорони; 4) місце, де розташована варта, вартівники. *Репертуар:* 1) сукупність творів, які виконуються в театрі за певний час; 2) ролі, в яких виступає актор; 3) добір музичних, літературних творів тощо, з якими виступають актор, співак, музикант, читець. *Контроль*: 1) перевірка, облік, спостереження за чим-небудь; 2) установи, особи, що перевіряють діяльність

будь-якої іншої організації або відповідальної особи, звітність тощо; 3) заключна функція управління.

Наявність багатозначних термінів у межах однієї наукової галузі є виявом невпорядкованості конкретної термінології. До недоліків термінології відносять також синонімію термінів: *мовознавство – лінгвістика, алфавіт – абетка, орфографія – правопис, багатозначність – полісемія, значення – семантика*. Про досконалість термінології можна говорити у тому випадку, коли дотримується таке правило: кожен термін називає одне поняття, кожне спеціальне поняття позначається одним терміном. Синонімія і багатозначність у термінології порушують вимогу однозначної відповідності між терміном і позначуваним ним поняттям.

Розрізняють терміни: 1) загальновідомі: *трикутник, діаспора, інтеграція, демократія, прикметник, капрон, плато, арія, стоматолог* тощо; 2) вузькоспеціальні, які використовуються лише спеціалістами: *сальдо* (бухг.), *кавернотонія* (мед.), *діаміни* (хім.) *субстантивація* (лінгв.), *сервомотор* (техн.), *септакорд* (муз.), *меркаптани* (хім.) і т. ін.

У межах спеціальної лексики термінам протистоять *професіоналізми* – слова і звороти, які використовуються людьми певної професії і є напівофіційними назвами понять цієї професії. Часто професіоналізмами є загальнонародні слова, ужиті у специфічному значенні, наприклад: *вікно* для викладачів – це час між заняттями, *висячим* редактори називають рядок, що не вміщуються в сторінку, а *ляпом* – помилку, у водіїв *загоряти* – сидіти без діла, *бублик* – руль, *гума* – автопокришка тощо.

0902 Інженерна механіка

Абсолютно тверде тіло – це тіло, яке складається з системи матеріальних точок, що безперервно заповнюють певну частину простору так, що відстань між будь-якими двома його точками залишається незмінною.

Автоколивання – це такі вільні коливання системи, які збуджуються і підтримуються в нелінійній системі у процесі взаємодії постійних зовнішніх сил і сил опору.

Азотування – процес хіміко-термічної обробки, при якому відбувається насичення поверхні деталей азотом.

Безшумність – здатність конструкції працювати з шумами, які не перевищують межі гучності.

Відказ – втрата працездатності.

Відпуск – це термічна обробка, яка включає нагрівання загартованої сталі.

Вісь обертання тіла - це пряма, зв'язана з тілом, усі точки якої мають у певний момент часу швидкість, яка дорівнюється нулю.

Гартування – термообробка, яка полягає у нагріванні сталі до температури, вище критичної, витримці при цій температурі з наступним охолодженням.

Гідравліка – прикладна наука, що вивчає закони рівноваги та руху рідини.

Гідростатичний тиск – це стиснене напруження, що виникає в середині рідини, яка знаходиться у спокої.

Гідроудар – різке підвищення тиску в трубопроводі в наслідок зміни швидкості руху рідини.

Гілка – складається з одного чи декількох послідовно з'єднаних елементів, кожний з яких має два виводи.

Граничні розміри – два гранично допустимих розміри, між якими має розташовуватись дійсний розмір деталі.

Довговічність – це властивість матеріалу чинити опір поступовому руйнуванню.

Допуск – алгебраїчна різниця між найбільшими та найменшими граничними розмірами.

Допустимі напруження – це напруження, що гарантують працездатність при заданих умовах.

Дросель – регульований опір прохідного отвору, який можна змінювати у процесі роботи гідродвигуна.

Жорсткість – це здатність конструкції та її елементів протистояти деформуванню (змінюванню форми і розмірів) під дією зовнішніх навантажень.

Загартованість сталі – здатність сталі отримувати максимальну твердість у процесі гартування.

Зварювання – технологічний процес з'єднання деталей, який здійснюється при місцевому нагріванні деталей до розплавленого або пластичного стану із подальшим взаємним деформуванням.

Контур – замкнений шлях, в якому один із вузлів є початковим і кінцевим вузлом шляху.

Крихкість – властивість вантажу руйнуватися при натиску, штовханні.

Механіка – це наука про найпростіші форми руху матерії, що зводяться до простих переміщень або переходів фізичних тіл з одного положення чи стану в просторі й часі в інше внаслідок взаємодії між матеріальними тілами.

Модуль пружності – величина обернення коефіцієнту об'ємної стисливості.

Наробка – тривалість роботи або об’єм виконаної об’єктом роботи.

Нормалізація – нагрівання сталі, підтримка і подальше охолодження на повітрі.

Оболонка – це тіло, обмежене криволінійними поверхнями, які розташовані на близькій відстані одна від одної.

Опір – властивість провідника протидіяти напряму руху заряджених часток.

Опором матеріалів називають науку про інженерні методи розрахунків на міцність, жорсткість і стійкість елементів машин та споруд.

Передатне відношення – відношення швидкості обертання головного елементу до швидкості обертання залежного елементу.

Полірування – це процес чистової обробки дрібнозернистим абразивом, нанесеним на поверхню круга або стрічки з м’якого еластичного матеріалу.

Поступальний рух – це рух тіла, при якому довільна пряма, проведена в тілі, рухається паралельно сама до себе.

Потужність сили – це фізична величина, що характеризує швидкість виконання роботи силою, яка докладена до матеріальної точки.

Працездатність – стан об’єкта, при якому він здатний виконувати властиві йому функції.

Притирання – це один з поширених методів чистової обробки, який забезпечує виготовлення дуже точних розмірів і високої якості поверхні.

Прогартовуваність сталі – здатність сталі отримувати загартований шар.

Редуктор – механізм, що виконує рух ланки між робочими органами машини швидкохідним двигуном.

Різьбові з'єднання – з'єднання деталей, що мають різьбу.

Стійкість – це здатність конструкції або її елементів зберігати певну початкову форму пружної рівноваги.

Температурне розширення – властивість рідини змінювати свій об’єм при зміні температури.

Теплостійкість – здатність виробу працювати в межах заданих температур протягом заданого часу.

Термічна обробка – технологічна операція теплової обробки матеріалів з метою досягнення заданих властивостей та будови матеріалів.

Теплопровідність – це здатність металів передавати теплоту від більш нагрітих до менш нагрітих ділянок тіла.

Точіння – це операція обробки різанням тіл обертання гвинтових та спіральних поверхонь за допомогою різців на верстатах токарної групи.

Тріщини – порушення суцільності і матеріалу або виробу в результаті часткового відриву однієї частини від іншої.

Цементація – дифузійне насичення поверхні деталі вуглецем з метою підвищення твердості та зносостійкості.

Шорсткість поверхні – сукупність нерівностей поверхонь з відносно малими кроками по базовій довжині.

0925 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології

Автомат – машина або апарат, що працює без прямої участі людини.

Автоматика – це галузь науки й техніки, яка охоплює сукупність керуючих пристроїв, що дають змогу здійснювати трудові процеси без прямої і безперервної участі людини.

Алгоритм – це сукупність правил, що однозначно вказують,

як і в якій послідовності слід виконувати окремі технологічні операції з метою вирішення загального завдання.

Аналітичне конструювання регуляторів – це методика синтезу оптимального керування u(x) для відомого об’єкту при заданих критерії оптимальності та обмеженнях.

Асимптотична стійкість – це така стійкість незбуреного руху, при якому збурений рух при досить малих початкових збуреннях прагне до незбуреного руху.

Багатоконтурна система – це система, яка має в своєму складі паралельно з’єднані ланки, а також ланки з місцевими зворотними зв’язками.

Біоніка – галузь техніки, що моделює елементи біосистеми з метою створення досконалих засобів автоматики.

Величина відпускання (повернення) – це значення вхідної величини при її зменшенні.

Величина спрацьовування реле – це значення вхідної величини при її зростанні, що відповідає стрибкоподібній зміні величини на виході ланки.

Вимірювання – це експериментальне добування повідомної інформації за допомогою певних технічних засобів.

Випадковий процес – це функція часу, значення якої в кожний момент часу є випадковою величиною.

Втрата на рискання D – це середнє за період рискання значення відхилення показника якості.

Гнучкий зворотний зв'язок – це такий зв'язок, дія якого є функцією часу і проявляється лише в перехідних режимах.

Датчики – це комбіновані вимірювальні перетворювачі.

Двигун – елемент, що використовується у системах автоматичного керування як силовий привід об’єкта або допоміжний двигун, що починає рухати виконуючі органи САК.

Жорсткий зворотний зв'язок – це такий зв'язок, дія якого залежить тільки від відхилення величини на його вході і не є функцією часу.

Запізнення – це зсув за часом між сигналами на вході і на виході елемента.

Зона нечутливості – це діапазон зміни вхідної величини, в межах якого елемент не реагує на неї.

Керування – це будь-яка дія, яка вносить бажані зміни у процес і ґрунтується на використанні початкової і робочої інформації.

Кібернетика – наука про процеси управління й передавання сигналів у технічних системах, живих істотах і людському суспільстві, яка використовує математичні методи.

Крок квантування – це різниця між двома найближчими дискретними значеннями.

Ланка дискретної дії (дискретний елемент) – це ланка, вихідна величина якої змінюється дискретно, тобто стрибками, навіть при плавному змінюванні вхідної величини.

Лінійні багатовимірні системи – це системи автоматичного керування, в яких всі елементи мають лінійні характеристики, і їх динамічні властивості описуються лінійними диференціальними рівняннями.

Логометр – це вимірювальний перетворювач, у якому кут повороту рухомої системи визначається відношенням струмів у котушках.

Мінімально-фазова ланка – це така ланка, у якій всі нулі і полюси передаточної функції мають від’ємні або рівні нулю дійсні частини.

Напівавтомат – машина або апарат, що в основному діють автоматично, але періодично вимагають участі людини, найчас-

тіше – на початку технологічного процесу.

Нейтральні електромагнітні перетворювачі – це такі перетворювачі, робота яких залежить тільки від наявності струму і не залежить від його напрямку.

Немінімально-фазова ланка – це ланка, в якій серед нулів і полюсів є хоча б один, який має додатну дійсну частину.

Одновимірний фазовий простір – це простір, який відповідає рівнянню динаміки першого порядку.

Оптимальна система автоматичного керування – це система, в якій тим чи іншим способом забезпечується найкраще значення основного показника якості роботи.

Оптимальний розв'язок – це розв'язок, який відповідає найбільшому значенню функції вигоди.

Параметрично адаптивні системи – це системи з ідентифікаційним алгоритмом.

Послідовне з'єднання ланок – це таке з'єднання, при якому вихідна величина попередньої ланки є вхідною для наступної.

Потенціометр – це прилад, побудований на основі компенсаційної схеми.

Початкова (апріорна) інформація – це інформація, яка вже є до початку роботи об'єкта (системи).

Програмна – це така стабілізуюча система, у якій уставка змінюється за певним законом.

Реле – елемент, в якому неперервній, плавній зміні вхідної величини відповідає стрибкоподібна зміна вихідної величини.

Релейна (імпульсна) система – це система, у складі якої є хоча б одна релейна (імпульсна) ланка, тобто ланка, яка має релейну (імпульсну) характеристику.

Рискання – це рух системи поблизу точки екстремуму.

Робоча інформація – це відомості, які дістають у ході роботи системи.

Система автоматичного керування – це сукупність об'єкта керування та з'єднаних певним чином елементів, взаємодією яких забезпечується розв'язання поставленого завдання керування об'єктом.

Система екстремального керування – це система, в якій автоматично відшукується та підтримується режим роботи, що характеризується максимально (мінімально) можливим значенням показника якості.

Системи з астатизмом прямого порядку – це системи, астатичні щодо ступінчастого сигналу.

Статична похибка – це відхилення регульованої величини від заданого значення після закінчення перехідного процесу.

Теорія оптимального керування – це розділ теорії автоматичного керування, де досліджуються властивості траєкторії динамічних систем, що є оптимальними за певним критерієм при дотриманні численних обмежень.

Точка роси – це температура, при якій водяна пара, що міститься у газі, насичує його.

Фотодіоди – це високочутливі елементи для перетворення світлових сигналів на електричні.

Функціонал – це змінна величина, значення якої визначається вибором однієї або кількох функцій.

Функціональний нелінійний закон регулювання – це такий закон регулювання, при якому регулююча дія на об'єкт має вигляд нелінійної функції від відхилення регульованої величини.

Цифрова система автоматичного керування – це система, у замкнутому контурі якої є хоча б один пристрій, що перетворює безперервні сигнали у цифрові коди і виконує математичні операції над цими кодами.

0922 Електромеханіка

Ампер – сила постійного струму, що проходячи паралельними прямолінійними провідниками нескінченної довжини, утворює силу взаємодії між ними.

Асинхронний двигун – це електрична машина, яка перетворює електричну енергію трифазного струму в механічну енергію.

Генератор стабільного струму – це джерело фіксованого і стабільного струму, значення якого не залежить (або мало залежить) від напруги на навантаження.

Герметизація – це комплекс заходів і технологічних операцій, які забезпечують захист інтегрованої мікросхеми від механічних та кліматичних впливів і надійність при виготовленні, зберіганні та експлуатації.

Граф – це сукупність вузлів і гілок, що характеризує геометричну структуру електричного кола.

Джерелами електричного струму називають сторонні джерела енергії, які пов'язані з процесами перетворення інших видів енергії в електричну.

Джерелами електричної енергії – є пристрої, в яких механічна, теплова, хімічна, ядерна та інші види енергії перетворюються на електричну.

Джерело електричного струму – це пристрій, в якому енергія якого-небудь виду протягом усього часу перетворювалася б в енергію електричного поля.

Діелектрики – це речовини, в яких за нормальних умов (без дії зовнішніх агентів і при не високій температурі) немає вільних електричних заряджених частинок.

Докірні домішки – це домішки, що забезпечують домінуючу електронну провідність напівпровідників і створюють концен-

трацію вільних електронів у зоні провідності.

Електричний диполь – система двох точкових тіл, заряди яких однакові за величиною, але протилежні за знаком.

Електричний розряд – сукупність явищ, яка відбувається у газі при проходженні крізь нього електричного струму.

Електричний струм – це упорядкований потік заряджених часток.

Електровакуумним приладом називають електронний прилад, в якому провідність здійснюється за допомогою електронів або іонів, що рухаються між електродами крізь вакуум або газ.

Електроліти – це провідники, в яких проходження струму спричинює електроліз.

Електрорушійна сила – характеристика джерела струму, що чисельно дорівнює роботі, яку виконують сторонні сили щодо переміщення носіїв струму.

Електростатика – це розділ фізики, в якому вивчається взаємодія нерухомих у заданій системі відліку електрично заряджених тіл і властивостей, пов'язаних з ними полів.

Енергією активації власної провідності називається енергія, потрібна електрону для міжзонального переходу.

Клас точності – це узагальнена характеристика, яка визначає допустимі межі основної і додаткової похибки та інші метрологічні характеристики приладів.

Колектор – це один із складних вузлів машини постійного струму, який складається з мідних пластин, осердя та вала якоря.

Конденсатор – це пристрій із двох провідних тіл (пластин) будь-якої форми, розділених діелектриком.

Магнітний пускач – це спеціалізований комплексний апарат, призначений для керування асинхронними двигунами з короткозамкненим ротором.

Магнітодіелектрики – це матеріали, які виготовляються із суміші дрібнозернистого феромагнітного порошку.

Мікропроцесор – це вимірювальний прилад, який обробляє вимірювану величину, активно впливає на сам процес вимірювання і калібрування шкали приладу.

Надійність інтегрованої мікросхеми – це властивість виробу зберігати значення встановлених параметрів функціонування у заданих межах.

Напруженість – це величина обумовленої силової дії поля на внесене у нього пробне точкове заряджене тіло.

Операційний підсилювач(ОП) – це підсилювач електричних сигналів, призначений для виконання з високою точністю різних операцій над аналоговими.

Перехідний процес – це процес переходу від одного усталеного режиму електричного кола до іншого усталеного режиму.

Плече диполя – вектор спрямований від негативно зарядженого до позитивно зарядженого тіла і чисельно дорівнює відстані між ними.

Плоский конденсатор – це система двох металевих паралельних пластин, розміщених на близькій відстані одна від одної.

Поляризація діелектрика – це процес зміщення зв'язаних заряджених частинок діелектрика під впливом зовнішнього електричного поля.

Регулювальна характеристика – це залежність струму збудження від частоти обертання ротора генератора при незмінному значенні випростаної напруги генератора і заданій величині струму навантаження.

Резонанс струмів – режим кола, що виникає при паралельному з`єднанні гілок, яким притаманні індуктивність та ємність.

Самовільна намагніченість речовини полягає у відсутності зовнішнього поля, що є найхарактернішою ознакою феромагнетизму.

Сила струму – скалярна величина, яка чисельно дорівнює сумарному заряду, що переноситься через поперечний переріз провідника за одиницю часу.

Синхронний компенсатор – це синхронна машина, призначена для генерування реактивної енергії в мережу.

Станина – це прилад, який служить для закріплення полюсів і підшипникових щитів, і є частиною магнетопроводу.

Сферичний конденсатор – це конденсатор, який складається з двох концентричних сферичних обкладок, простір між якими заповнений діелектриком.

Технологічна операція – це закінчена частина технологічного процесу, яка виконується на одному робочому місці й на одному обладнанні.

Трансформатор – це статичний електромагнітний апарат, призначений для підвищення або зниження напруги, і працює тільки при змінному струмі.

Триполюсник – частина електричного кола, яка розглядається відносно трьох полюсів. Це з`єднання зіркою та трикутником.

Усадка – зменшення об’єму металу при кристалізації.

Фаза – однорідна частина сплаву, яка має однакову будову, склад та властивості.

Циліндричний конденсатор – це система двох порожнистих металевих коаксіальних циліндрів, вставлених один в одний, простір між якими заповнений діелектриком.

Шлях – це упорядкована послідовність гілок, в якій кожні дві сусідні гілки мають спільний вузол.

Штамповка – процес пластичного деформування металу за допомогою спеціального інструменту-штампу, під час якого плин металу обмеженний поверхнями порожнини штампу.

0923 Зварювальне виробництво

Автоматизація – це якісно нова форма вдосконалення виробничих процесів, яка полягає в передаванні машинам, що знаходяться між людиною і об'єктом зварювання, функцій керування як окремими операціями технологічного циклу, так і установками, аж до виробничих комплексів і систем, призначених для виготовлення зварних конструкцій.

Верстати – комплекси, в яких автоматизовано вантажні, складальні, зварювальні і розвантажувальні операції.

Вимірювальний перетворювач (ВП) – це засіб вимірювання, який забезпечує перетворення якоїсь вимірювальної фізичної величини у вихідний сигнал, зручний для дальшої обробки, передавання і зберігання.

Відпал – це процес нагрівання металу виробу до температури фазових перетворень, витримки при цій температурі для повного прогрівання та завершення фазових перетворень в об'ємі металу і наступного повільного охолодження з метою отримання рівноважної структури.

Внутрішні сили – це наслідок дії одних частин тіла на інші частини тіла під впливом зовнішніх сил або інших причин.

Втомленість – це процес послідовного накопичення пошкоджень при повторно-змінному навантаженні, що призводить до виникнення тріщини, її розповсюдженню та руйнуванню.

Втрата місцевої стійкості – це місцеве деформування окремих елементів конструкцій під дією нормальних (стискаючих) або дотичних напружень.

Гарячі тріщини (при зварюванні) – це крихкі міжкристалічні руйнування металу шва, які виникають у твердо-рідкому стані в процесі кристалізації, а також при високих температурах у твердому стані на етапі розвитку в'язко-пластичної деформації.

Гнучка виробнича система (ГВС) – це сукупність різного технологічного, транспортного та іншого устаткування з числовим програмним керуванням.

Граничний стан – це такий стан металу в будь-якому локальному об'ємі тіла (конструкції), для якого приймається, що при його досягненні має місце руйнування на макроскопічному рівні.

Ділянка рекристалізації (відпуску) – це ділянка металу, що примикає до ділянки часткової перекристалізації, яка нагрівається від температури початку перекристалізації до температури початку фазового перетворення.

Електрохімічна корозія – це пошкодження металу внаслідок електрохімічних процесів.

Жароміцність – це здатність матеріалу чинити опір навантаженню при підвищеній температурі.

З'єднання внакладку – це з'єднання, в якому елементи, що підлягають зварюванню, розташовані паралельно і частково перекривають один одного.

Зварювальна установка – це комплекс, який складається із зварювального автомата з джерелом живлення стенда, що фіксує виріб у процесі зварювання.

Зварювання з тепловідводом – це примусовий відвід із зони зварювання теплоти, що вводиться у виріб джерелом нагрівання.

Зовнішні сили – це сили, прикладені до тіла внаслідок взаємодії тіл.

Зона металу шва – це зона, де метал, що зварюється, та присадковий метал нагріваються до розплавлення з наступним охолодженням та кристалізацією.

Картини смуг (ізохром) – інтерференційні картини, що спостерігаються на зображенні моделі.

Коливання напруги живильної мережі – це збурення, що діє на зварювальну машину.

Композиційні матеріали (”композити”) – це такі матеріали, які складаються з двох і більше різнорідних матеріалів, між якими існує чітка межа (матеріали нерозчинні) і які мають властивості, що відрізняються від властивостей складових матеріалів.

Конструкційні матеріали – це матеріали, що використовуються для виготовлення деталей машин і споруд, у яких у процесі експлуатації мають місце напруження від механічних, термічних та інших навантажень.

Концентрація напружень – це місцеве підвищення напружень у зонах різкої зміни перетину тіла.

Корозія – це пошкодження металів під впливом зовнішнього середовища.

Крихке руйнування – це руйнування при незначній, як правило, пружній деформації, коли повне руйнування реалізується за рахунок потенційної енергії, накопиченої до моменту початку руйнування без додаткового збільшення навантаження або за рахунок зовнішнього навантаження.

Кутове з’єднання – це з’єднання двох елементів, розташованих під кутом і зварних у місці прилягання їхніх країв.

Межа витривалості – це таке максимальне напруження, при якому відсутнє руйнування при базовій ($N = 2*10^6$) кількості циклів.

Межа міцності – це показник міцності матеріалу.

Міцність – здатність тіла чинити опір руйнуванню.

Напруження (механічні) – це відношення величини внутрішньої сили до одиниці площі перерізу.

Напружено-деформований стан – це сукупність напружень і деформацій у локальному об'ємі (точці) тіла.

Обертові трансформатори (ОТ) – це мікро машини змінного струму.

Первинна структура (субструктура) – це структура металу, що утвориться у процесі первинної кристалізації, тобто при переході розплавленого рідкого металу у твердий стан.

Переміщення – це зміна положення координат точки тіла при його деформації.

Підкранова балка – це зварна конструкція, що працює в особливо важких умовах рухомих навантажень.

Повзучість – це процес безперервного пластичного деформування матеріалу при дії постійного навантаження (напружень) і постійної, як правило, високої температури.

Поясні шви – це двосторонні таврові з'єднання із суцільними кутовими швами катетом К без або з розкриттям кромок.

Природне світло (біле та монохроматичне) – це сукупність безладно змішуваних світлових хвиль з різними напрямами поперечних коливань.

Релаксація – це перехід пружної деформації в пластичну в умовах постійної загальної деформації елемента, що навантажується.

Роботизація зварювального виробництва – це різновид його автоматизації, яка здійснюється за допомогою роботів.

Робочі зварні з'єднання – це з'єднання, руйнування яких призводить до руйнування конструкції.

РТК для зварювання – це комплекс устаткування, що складається з робота, зварювального устаткування, маніпулятора виробу, засобів механізації і (або) автоматизації для завантажувально-розвантажувальних робіт, засобів безпеки.

Стики балок – це сполучення окремих елементів перерізу балки з профільного чи листового прокату.

Стикові шви – це шви, які з'єднують елементи стикового з'єднання при зварюванні плавленням.

Таврове з'єднання – це з'єднання, в якому торець одного елемента прилягає під кутом і приварюється до бокової поверхні другого елемента.

Термомеханічна крива – графічна залежність деформації при постійному напруженні в залежності від температури.

Умова міцності – це порівняння в аналітичному вигляді стану матеріалу з відповідним показником його граничного стану.

Універсальні зварювальні роботи – це роботи, що мають 5-6 ступенів рухомості, оснащені функціонально гнучкими системами керування.

Ферма – це ґратчаста геометрично незмінна конструкція, призначена для роботи переважно на згин.

Холодні тріщини – це локальні міжкристалічні руйнування металу зварних з'єднань.

0804 Комп'ютерні науки

Internet – велика і розгалужена мережа, що містить у собі комп'ютерні вузли, розкидані по усьому світі.

Автоматизація установи – це застосування системи оброблення інформації в діловодстві та управлінні діяльністю установи.

Автоматизоване робоче місце(АРМ) – це програмно-технічний комплекс інформаційної системи, призначений для автоматизації діяльності певного виду.

Автоматизований банк інформації (АБІ) – це організаційно-технічна (людино-машинна) система, що являє собою сукупність інформаційної бази, колективу фахівців і комплексу програмних і технічних засобів забезпечення її функціонування і призначена для збереження, пошуку і видачі інформації у вигляді, зручному для користувача.

Аналіз даних – це сукупність методів і засобів отримання з певним чином організованих даних інформації для прийняття рішень.

База даних – це іменована сукупність даних, що відображає стан об’єктів та їх відношення у визначеній проблемній сфері.

Буфер – це спеціально виділена чарунка оперативної пам’яті, призначена для тимчасового зберігання даних.

Вікно редактора підпрограм – це спеціалізований текстовий редактор, який призначений для вводу і редагування процедур.

Внутрішньомашинна інформаційна база – це частина інформаційної бази, що становить сукупність інформації, використовуваної в ІС на носіях даних.

Граматика діалогу – це формат, згідно з яким користувач вводить свої повідомлення.

Групування – це процес систематизації результатів масових спостережень, об’єднання їх у відносно однорідні групи за деякою ознакою.

Економічні інформаційні системи – це людинно-машинні системи, які збирають, нагромаджують, зберігають, обробляють і видають за запитом чи замовленням інформацію у вигляді даних і

знань, необхідних для керування економічним об’єктом.

Засоби структуризації – це процедури декомпозиції (аналізу) і композиції (синтезу) системи.

Зв’язок (інтерфейс) – це сукупність засобів і правил, які забезпечують взаємодію між користувачем, ЕОМ і програмами.

Зовнішньомашинна інформаційна база – це частина інформаційної бази, яка являє собою сукупність повідомлень, сигналів і документів, призначених для безпосереднього сприйняття людиною без застосування засобів обчислювальної техніки.

Інформаційна технологія – це цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Інформаційний виріб в ІС – виготовлений інформаційний засіб, що пройшов випробування встановленого вигляду та поставляється як продукція виробничо-технічного призначення для використання в ІС.

Інформаційний засіб – це комплекс упорядкованої, відносно постійної інформації на носіях даних, які описують параметри та характеристики заданої проблемної сфери застосування, і відповідної документації, призначеної для поставки користувачеві.

Інформаційний продукт (продукція) – документована інформація, підготовлена і призначена для задоволення потреб користувачів.

Інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах(бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Клавіатура – це основний пристрій введення даних в ЕОМ при інтерактивному режимі.

Комп'ютерна мережа – це певна сукупність зв'язаних за допомогою каналів зв'язку територіально розподілених ЕОМ під управлінням мережної операційної системи.

Користувач ІС – особа, яка бере участь у функціонуванні ІС, або має право використовувати і використовує результати її функціонування.

Криптографія – наука про захист інформації.

«Логічні бомби» – це вірусні програми, що чинять злочинні дії при виконанні ряду логічних умов.

Макропроектування – це моделювання мети, призначення, побудови, функціонування, розвитку й інших несистемних атрибутів ІС та її складових частин.

Маршрутизатор – це різновид мосту, який використовується для великих мереж.

Масив елементів керування – це група елементів керування одного типу, які мають одне ім'я і розрізняються за індексом.

Міст – це пристрій, що дозволяє з'єднати дві мережі таким чином, щоб вони функціонували як єдина система.

Модель проблемної сфери – це параметричне формалізоване зображення процесу циркуляції та обробки інформації в системі виробництва та управління, яка відбиває дійсність у спрощеному вигляді.

Надійність програми – це здатність програми видавати розумні результати під час оброблення всіх можливих вхідних даних і варіантів рішень, прийнятих користувачем.

Оператор – це синтаксично визначений опис конкретної команди, що виражає певну дію.

Організаційне забезпечення– це сукупність документів, які встановлюють організаційну структуру, права й обов'язки користувачів і експлуатаційного персоналу в умовах функціонування,

перевірки та забезпечення працездатності ІС.

Параметричний потік – це сукупність значень параметрів, необхідних для налагодження пакету прикладних програм на конкретні умови роботи.

Перетворювач – це методика, формалізований алгоритм чи машинний алгоритм перетворення входу технологічної операції в її вихід.

Підпрограма – це певним чином оформлений блок операторів, який реалізує виконання конкретно визначених дій.

ППП – це система прикладних програм, призначена для розв'язання задач певного класу.

Проблемна сфера – це виділена будь-якими ознаками сукупність об'єктів.

Програмне забезпечення – це сукупність програм на носіях даних і програмних документів, призначених для відладки, функціонування та перевірки працездатності ІС.

Ресурси – це нормоване значення трудових, матеріальних, фінансових і технічних ресурсів.

Рядок стану (Status Bar) – це важливий інформаційний елемент робочих вікон для програм під Windows.

Сервер – це найбільш потужний комп'ютер у мережі, що має жорсткий диск, принтер або інші ресурси, якими можуть користуватися інші комп'ютерні мережі.

Система кодування – це сукупність методів та правил кодування класифікаційних угруповань і об'єктів класифікації заданої множини.

Система управління базами даних – це сукупність програм і мовних засобів, призначених для управління даними в базі даних і забезпечуючих взаємодію її з прикладними програмами.

Системний аналіз – це конкретне застосування системного

підходу до питань, які стосуються апріорної і нової інформації і прийняття рішень на основі наявної інформації.

Точки зупинки(Breakpoint) – це спеціально відмічені оператори, перед виконанням яких відбувається перехід у режим відлагодження.

Файл – це ідентифікована сукупність примірників повністю описаного в конкретній програмі типу даних, розміщених іззовні програми у зовнішній пам’яті та доступних програмі, за допомогою спеціальних операцій.

Файл послідовного доступу – це текстовий файл у вигляді набору рядків тексту, кожен рядок якого завершується символами кінця рядка і переходу на наступний.

Функціональна повнота – це властивість інформаційної системи, яка характеризує рівень автоматизації управлінських робіт.

Штучний інтелект– це штучні системи, створені людиною на базі ЕОМ, що імітують розв’язування людиною складних творчих задач.

0904 Металургія

Аміни – це органічні сполуки, які можна розглядати як похідні аміаку, що утворилися внаслідок заміщення в його молекулі атома (або атомів) водню вуглеводневими радикалами.

Амінокислоти – це органічні кислоти, у вуглеводневих радикалах яких атом водню заміщено аміногрупою.

Анодування – це технологічна операція нарощування оксидної плівки на поверхні хімічно активних металів або напівпровідників.

Асинхронний двигун – це електрична машина, яка перетворює електричну енергію трифазного струму в механічну енергію.

Волочіння – це процес пластичної деформації металу за допомогою протягування його крізь отвір в інструменті (матриці).

Деталь – частина механізму або машини, яка виготовлена без складних операцій.

Деформація – зміна форми та розмірів твердого тіла під впливом зовнішніх сил.

Дифузія – взаємне проникнення речовин внаслідок руху часток.

Дифузія – це процес перенесення нейтральних атомів речовини, спричинений тепловим хаотичним рухом атомів.

Доменна піч – це вертикальна піч шахтного типу, що складається з двох зрізаних конусів, які стинаються своїми основами.

Еквівалентний струм – це незмінний в часі струм, який виділяє в опорі певну кількість енергії.

Епітаксія – це процес нарощування на пластину (основу) монокристалічного шару, який повторює структуру пластини та її кристалографічну орієнтацію.

Зварювання – це з'єднання окремих металевих частин міжатомними силами зчеплення під час нагрівання місця зварювання.

Інтегрована мікросхема – мікроелектронний виріб, який виконує визначену функцію оброблення сигналу і накопичення інформації і має високу щільність розміщення неподільно виконаних і електрично з`єднаних елементів.

Ковкість – здатність металу оброблюватись тиском у холодному чи гарячому стані без ознак руйнування.

Колошник – верхня частина печі, призначена для завантаження.

Конденсатор – це пристрій із двох провідних тіл (пластин) будь-якої форми, розділених діелектриком.

Координаційне число – це число найближчих атомів, які знаходяться на однаковій відстані від даного атома.

Корозія – руйнування металу під дією зовнішнього середовища.

Кривошип – ланка, яка повертається на 360^0 навколо нерухомої осі.

Кристалізація – перехід металів з рідкого стану в твердий.

Латунь – сплав міді з цинком.

Лиття – виготовлення заготовки литтям рідкого металу в порожнині заданої форми з подальшим твердінням.

Ліквація – неоднорідність хімічного складу виливка.

Магнітний пускач – це спеціалізований комплексний апарат, призначений для керування асинхронними двигунами з короткозамкненим ротором.

Магнітодіелектрики – це матеріали, які виготовляються із суміші дрібнозернистого феромагнетного порошку із діелектриком.

Маніпулятор – технічний пристрій для відтворення робочих функцій руки людини.

Метали – кристалічні тіла, що характеризуються високими електро і теплопровідністю та іншими властивостями.

Металознавство – це наука, що вивчає залежність між складом, будовою, властивостями металів і сплавів та закономірность їх змін під впливом зовнішніх факторів з метою вибору і створення сплавів з наперед заданими властивостями у відповідності із вимоги їх практичного використання.

Металургія – наука, яка розглядає сучасні промислові способи одержання металлу та сплаву.

Механізм – система тіл, призначена для перетворення руху одного або кількох тіл у потрібні рухи інших тіл.

Міцність – здатність матеріалу чинити опір руйнування під дією навантажень.

Обробкою – це дія, спрямована на зміну властивостей об'єкта під час виконання технологічного процесу.

Паста – це суміш порошків металів, оксидів металів, скла з органічними матеріалами і розчинниками, присадками для замочування й регулювання в'язкості.

Паяння – це з'єднання металевих частин молекулярним зчепленням внаслідок змочування поверхонь рідким металом.

Передаточні механізми – механізми, які служать для передачі й перетворення руху від двигунів до виконавчих механізмів.

Передача – пристрій, який виконує механічний рух матеріалів з метою заміни або полегшення фізичної або розумової праці людини.

Пластичність – здатність металу деформуватися під дією зовнішніх сил, не руйнуючись.

Плата – це конструктивно виділена частина основи, на поверхні якої нанесені плівкові елементи.

Повзучість – здатність металу повільно й безперервно подовжуватися під постійною дією на нього сил, менших за ті, що спричиняють пластичну деформацію.

Пружність – здатність металів відновлювати форму й об'єм.

Регулювальна характеристика – це залежність струму від частоти обертання ротора генератора при незмінному значенні випростаної напруги генератора і заданій величині струму навантаження.

Рідко текучість – здатність розплавленого металу заповнювати порожнину ливарної форми.

Самовільна намагніченість речовини – це відсутність зо-

внішнього поля, що є найхарактернішою ознакою феромагнетизму.

Синхронний компенсатор – це синхронна машина, призначена для генерування реактивної енергії в мережу.

Спайність – це здатність деяких кристалів розколюватись у результаті удару по специфічним кристалографічним площинам.

Сплав – складна речовина, отримана сплавленням деяких елементів, переважно металевих.

Сталь – сплав заліза з вуглецем з можливими додатками інших елементів.

Твердість – опір матеріалу проникненню іншого, більш твердого тіла. Найбільш поширена характеристика металевих матеріалів, що визначає їх придатність і можливе призначення.

Температура правлення – температура переходу металу з твердого стану до рідкого.

0501 Економіка і підприємництво, 0502 Менеджмент

Аваль – банківська гарантія, що передається у формі підпису на лицьовому звороті векселя.

Авізо – письмове повідомлення банку клієнтові або іншому банку про виконання операції.

Агент – комерційний посередник; представник установи, який виконує ділові доручення.

Адміністрація – розпорядчі органи державного управління; органи виконавчої влади; посадові особи управління, керівний персонал установи, підприємства; розпорядники, упорядник-організатор.

Ажіо – відхилення курсу грошових знаків, векселів та інших цінних паперів номінальної вартості в бік перевищення.

Аквізитор – агент транспортних або страхових організацій, до обов’язків якого входить залучення нових вантажів або страхувань.

Акредитив – документ, що містить розпорядження однієї кредитної установи іншій про сплату власнику вказаної в ньому суми.

Акредитувати – уповноважити на представництво в зарубіжній державі; уповноважити когось на одержання коштів або на проведення торгових операцій.

Акселератор – показник, що вимірює зв‘язок між приростом національного доходу і сумою капіталовкладень.

Акцепт – застосовується як форма розрахунків за товари, що поставляються, і надані послуги у внутрішньому й міжнародному товарно-грошового обороті; здійснюється за допомогою кредитно-банківських установ.

Акції з "блакитними корінцями" (блакитні фішки) – акції наймогутніших і солідніших компаній, лідерів у своїх галузях, які стабільно виплачують дивіденди, що зростають, або курс цих акцій постійно зростає.

Акціонер – власник акцій, пайовик.

Акція – цінний папір, що приносить дивіденди; свідоцтво про участь його власника в акціонерному товаристві.

Альпарі – відповідність біржового курсу валюти, цінних паперів, векселів їхньому номіналові.

Амортизація – поступове зношування основних фондів (обладнання, будинків, споруд), перенесення їхньої вартості частинами на вартість виробленої продукції; поступове погашення боргу шляхом періодичних внесків або викупу зобов'язань; зменшення цінності майна, обкладеного податком; визнання боргового зобов'язання недійсним внаслідок його втрати, викрадення тощо.

Ангажемент – договір, за яким запрошують артистів для виступу на певний термін.

Ануїтет – вид державної позики, з якої кредитор періодично одержує певний прибуток, що встановлюється з розрахунком на поступову сплату боргу й процентів з нього.

Арбітраж – третейський суд, в якому спір вирішується суддею-посередником; державний чи відомчий орган, який вирішує майнові спори між державними організаціями, установами; міжнародний А. — для мирного врегулювання спорів між державами.

Асоціація – об'єднання, спілка; об'єднання організацій або осіб для досягнення спільної господарської, політичної, наукової, культурної мети.

Асоційоване підприємство – формально самостійне підприємство, але з різних причин воно залежить від головної фірми і мусить підпорядковуватись її стратегічним цілям.

Аудит – незалежна економічна експертиза (перевірка) бухгалтерських книг, документів, звітності, перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку первинних документів щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти та відповідності чинному законодавству.

Аудитор – це фізична особа, яка несе повну відповідальність за аудит, підтвердите достовірність фінансової звітності та надає інші аудиторські послуги.

Аудиторська діяльність – організаційне й методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок та надання інших аудиторських послуг.

Аудиторська палата – вищий орган України (АПУ) управління аудиторською діяльністю.

Аудиторська фірма – основна структурна одиниця аудиторської служби; організація, що має ліцензію на право здійснення аудиторських послуг, які дозволяються Законом України про аудиторську діяльність.

Аудиторський висновок – думка, висловлена в аудиторському звіті про достовірність фінансової звітності клієнта; офіційний документ, засвідчений підписом і печаткою аудитора.

Аудиторські послуги – консультації, що можуть надаватися усно або письмово з оформленням довідки та інших офіційних документів; експертиз, що оформлюються експертним висновком або актом; оглядові перевірки.

Аудиторські свідчення – це такі відомості (інформація), які одержують аудитори для розроблення висновків про достовірність фінансової інформації, повноту її.

Афера – темна справа, шахрайство.

Базис – це різниця між ціною товару на наявному ринку в конкретному місці і ціною аналогічного товару на ф'ючерсному ринку.

Баланс готівки – це величина готівки, що знаходиться у даний момент на рахунку. Показник відображає всі депозити і списання засобів з рахунку, а також результати всіх завершених операцій.

Бандероль – вид поштової кореспонденції, встановлений для пересилання за заниженим тарифом друкованої продукції (книг, журналів, газет), ділових паперів; ярлик, паперова наклейка на товарі, що засвідчує сплату акцизу або мита.

Банківський кредит – це економічні відносини, що виникають між банком і підприємством із приводу перерозділу вартості на умовах терміновості, зворотності, платності та матеріальної забезпеченості.

Банко – ціна або курс, за яким банк продає і купує цінні папери.

Бартер, у – система обміну товарів та послуг на безгрошовій основі.

Бартер – обмін товарами на рівну суму між фірмами різних країн, що проводиться на без валютній основі.

Беквардейшн – ситуація, при якій ціна на наявний товар більше ціни форвардного ринку.

Бенефіс – вистава, збір від якої повністю або частково надходить акторові-бенефіціантові; творчий звіт артиста з нагоди його ювілею.

Бесса – зниження курсу цінних паперів.

Бізнес-план – план розвитку підприємства на назначений період**;** план-програма здійснення угоди з метою одержання прибутку; система заходів, спрямованих на досягнення заданої мети.

Брокер – особа, що купує або продає товари, грошові номінали або акції від імені інших осіб.

Буклет – рекламне видання або путівник на одному аркуші, що складається і не потребує розрізування під час читання.

Бухгалтер – фахівець з бухгалтерії; той, хто веде грошовий і матеріальний облік.

Бухгалтерія – теорія і практика обліку грошових та інших господарських операцій рахівництво; рахівничий відділ установи, підприємства.

«**Бичачий» ринок** – ринок з курсом, що зростає, на якому торгівля йде повним ходом, а курси акцій і фондові індекси зростають.

Вакансія – незайнята посада, вільне місце (в установі, навчальному закладі).

Вальвація – визначення цінності іноземної валюти в національній грошовій одиниці.

Варіаційна маржа – переказ грошових коштів, що забезпечують відповідність вартості забезпечення нової вартості ф'ючерсного контракту після зміни цін.

Варрант – довгостроковий опціон, який дає власнику право купити акцію за курсом, позначеному в самому варранті (термін дії варранту – 5, 10, 20 і більше років).

Вартість чистих активів – це розрахункова вартість кожної акції інвестиційного фонду, визначувана розподілом чистої ринкової вартості цінних паперів, що знаходяться в портфелі інвестиційного фонду, на кількість акцій інвестиційного фонду.

«**Ведмедячий» ринок** – ринок з падаючим курсом, на якому торгівля здійснюється повним ходом, а курси цінних паперів падають: інвестори прагнуть позбавитися своїх активів до тих пір, поки вони не знецінятся ще більше.

Вексель – цінний папір, що містить безумовне грошове зобов'язання про сплату певній особі певної суми в певний строк.

Вернісаж – урочисте відкриття художньої виставки (первісне — день покриття картин лаком перед відкриттям виставки).

Версія – одне з кількох, відмінних одне від одного, пояснень якогось факту, події.

Викупні угоди (у Україні вони називаються ***Repo - договори***) – це угоди між продавцем і покупцем, звично державних цінних паперів, за якими продавець зобов'язується викупити цінні папери, що продаються ним, за обумовленою ціною у певні терміни, часто наступного дня.

Відкрита позиція – це кількість ф'ючерсних контрактів, які в який-небудь момент часу залишаються неліквідованими.

Гарант – поручитель; держава, установа або особа, що дає в чомусь гарантію.

Гарантійний *(договір)* — міжнародний договір, яким одна

або кілька держав зобов'язуються перед іншими відповідати за виконання покладених на третю державу або держави зобов'язань.

Гарантія – порука, забезпечення.

Господарське товариство – юридична особа, створена за згодою з юридичними, фізичними особами шляхом об'єднання їхнього майна з метою здійснення господарської діяльності.

Гросбух – головна книга в бухгалтерії.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках, депозити до запитання.

Давальча угода – угода, яка передбачає виготовлення продукції із сировини замовника.

Дебет – ліва сторона бухгалтерського рахунку, на якій відображають господарські операції; рахунок надходжень і боргів даній установі.

Дебітор – боржник (юридична чи фізична особа), що має грошову заборгованість підприємству, організації, установі.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Девальвація – зниження курсу національної валюти щодо іноземних валют.

Декувер – різниця між страховою оцінкою майна і страховою сумою, що лишається на риску страхувальника.

Депозит, -*у* – гроші чи цінні папери, що їх вносять до кредитних установ для зберігання.

Депозитні сертифікати – це короткострокові термінові депозити великого номіналу.

Депозитор – особа чи організація, що є власником депозиту.

Депорт – операція, зворотна репорту; операція з купівлі цінних паперів за поточним курсом з умовою їх продажу через

фіксований час за нижчим курсом.

Державний контракт – письмовий документ, що передбачає забезпечення потреб споживачів, які фінансуються за рахунок державного бюджету, і поповнення державного резерву відповідними видами продукції.

Дефект – вада, хиба, пошкодження.

Диверсифікація – збільшення кількості видів і назв продукції й послуг, призначених до експорту.

Дилер, -а – фахівець з операцій з цінними паперами, який представляє інтереси інвестора.

Диспонент, а – уповноважений у справах фірми.

Довга позиція – сторона ф'ючерсної операції, представлена покупцем; покупець ф'ючерсного контракту називається стороною, що має **довгу позицію.**

Довгострокове зобов'язання – зобов'язання, на яке нараховуються відсотки і яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців від дати балансу, якщо первісний термін погашення перевищував дванадцять місяців і до затвердження фінансової звітності існує договір про переоформлення цього зобов'язання як довгострокового.

Договір – це форма документального закріплення партнерських зв’язків.

Договір доручення – документально оформлена домовленість між трьома сторонами, відповідно до якої поручитель у разі неплатоспроможності боржника зобов’язується потягом наперед обумовленого терміну з моменту настання строку платежу відшкодувати позичену боржником суму.

Договір про суспільну діяльність – документ господарського призначення, що передбачає започаткування спільної діяльності без створення юридичної особи.

Додаткова заробітна плата – винагорода за працю понад встановлені норми за трудові успіхи й винаходи та за особливі умови праці, яка включає доплати, надбавки, гарантовані й компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

Документообіг – рух бухгалтерських документів на підприємстві з моменту одержання їх (створення) до завершення обробки та передання в архів.

Дослідницька програма PLUS^{tm} – це програма технічного аналізу, здатна обробляти фактичну інформацію про курси і об'єми продажів за п'ятнадцятирічний період і будувати графіки, що показують основні тенденції окремих випусків акцій і ринку в цілому. Має систему ключів, визначуваних користувачем; працює з електронними таблицями великого формату, дозволяє аналізувати портфелі та розраховувати стратегії управління.

Дочірнє підприємство (компанія) – юридично самостійне організаційне утворення, що здійснює комерційні операції і складає звітний баланс; проте материнська фірма суворо контролює діяльність усіх своїх дочірніх компаній, оскільки володіє контрольним пакетом їхніх акцій.

Дохід – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, внаслідок чого збільшується власний капітал підприємства (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків власників).

Дочірнє підприємство – підприємство, що перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Дроблення акцій (спліт) – це випуск декількох нових акцій з меншою новою вартістю замість однієї старої.

Економіст, -а - учений, фахівець з економіки, економічних дисциплін певної професії.

Експеримент – науково проведений дослід, спостереження досліджуваного явища в точно визначених умовах; проба, спроба.

Експертиза – дослідження й вирішення певного питання за допомогою досвідчених людей, знавців даної справи (медична Е., бухгалтерська Е.); експерт-знавець.

Екстрений – терміновий, невідкладний, надзвичайний, непередбачений.

Емісія – випуск в обіг банківських і скарбничих білетів, грошей, цінних паперів.

Ембарго – заборона державною вивезення до будь-якої іншої країни і ввезення до своєї товарів, послуг, валютних та інших цінностей.

Ерудиція – начитаність, глибокі знання в певній галузі науки.

Ефективний – дійовий; N-а валюта — готівкові іноземні гроші, що функціонують на біржі як товар.

Жирант – особа, яка робить на звороті векселя або чека передатний напис.

Жират – особа, на яку жирант переказує вексель або чек.

Запаси – матеріальні ресурси (засоби виробництва, предмети споживання, інші цінності), необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які зберігаються на складах або в інших місцях з метою їх подальшого використання.

Збори – обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб за послуги, надані їм державними органами.

Зведений індикатор «Велью Лайн» (Value Line) – індекс аналітичного агентства **Value Line,** що включає 1 700 випусків; база – 100 на 30.06.1961 роки.

Імідж, -у – образ фірми, товару, послуги; забезпечує поло-

ження фірми на ринку, вірність покупця фірмовій марці.

Інвентар – майно будь-якої установи, підприємства, господарства; точний і детальний опис такого майна.

Інвентаризація – складання опису майна (речових цінностей і розрахунків) підприємства, установи, вписаних в інвентар.

Інвестиційна вартість цінного папера (фактично оцінна вартість) – це вартість, за якою, з погляду інвестора, повинен продаватися цінний папір.

Інвестиційна компанія – це компанія, об'єднуюча капітали багатьох вкладників, що ставлять перед собою однакові інвестиційні цілі і поміщають кошти у різноманітні цінні папери.

Інвестиційна премія – це різниця між ринковою ціною опціону і його справжньою вартістю; показує надмірну вартість, що полягає в котирувальній ціні опціону.

Інвестиційний податковий кредит – це відстрочка плати податку на прибуток, що подається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних підприємств з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через зростання прибутку, які буде отримано внаслідок реалізації та інноваційних програм.

Інвестиційний портфель – сукупність цінних паперів, що належать фізичній або юридичній особі, являють цілісний об'єкт управління.

Інвестор, -а – вкладник, що здійснює довгострокове вкладення грошей в підприємство, фірму з метою одержання прибутків.

Індекс – числовий або буквений показник, що ставиться найчастіше внизу букви (A_2, C_3); цифровий показник, який ставлять перед назвою села, міста на поштовій кореспонденції (лист,

бандероль, посилка, телеграма, факс) і телеграфній (індекс міста, телефон, телефакс).

Індекс DAX – індекс Франкфуртської фондової біржі, що включає 30 найбільш торговельних акцій на цій біржі.

Індекс FTSE-100 – індекс Лондонської фондової біржі, до складу якого входять акції 100 найкрупніших компаній, що обертаються на цій біржі.

Індекс KINDEX – індекс фондового ринку України, публікований інвестиційною компанією «Кінто», відбиваючий зміну курсів акцій шести компаній, що входять до складу «блакитних фішок»; частка кожної з акціонерних компаній в індексі KINDEX складає: 13,27% – «Центроенерго», 12,45% – «Дніпроенерго», 7,57% – «Донбасенерго», 14,4% – «Київенерго», 13,14% – «Западенерго», 39,17 – «Укрнафта».

Індекс NASDAQ – показник поточного руху курсів цінних паперів, що обертаються на позабіржовому ринку. За базу, яка дорівнює 100, прийняті курси 4 200 простих акцій, що обертаються в NASDAQ на 5.02.1971 роки.

Індекс AMEX – індекс Американської фондової біржі, що включає всі випуски на цій біржі. Базове значення індексу – 100 на 31.08.1973 роки.

Індекс Доу Джонса (DOW JONES) – це індекс курсів акцій 30 промислових, 20 транспортних, 15 випусків акцій компаній електроенергетики і комунального господарства та інтегральний індекс курсів акцій усіх 65 компаній; вимірюється чотиризначними цифрами.

Індекс НІКЕЙ (NIKKEI) – індекс, що відображає динаміку курсів акцій 225 найкрупніших компаній Японії.

Індекс Нью-йоркської фондової біржі (NYSE) – показник поточного руху курсів акцій, що котируються на Нью-йоркській

фондовій біржі, щодо базової величини, яка дорівнює 50 на 31.12.1965 роки; охоплює всі 2 200 акцій, що котируються на «Великому табло».

Індекс ПФТС – індекс**,** що розраховується на підставі котирувань простих акцій компаній, які пройшли до першого і другого рівнів лістингу в ПФТС (з 3.10.1997 року) на щоденній і щотижневій основі. Перелік акцій, які входять до індексу, переглядається щомісячно.

Індекс СП-500 S&P («Стендарт енд пуар'з - 500») – це індекс курсів акцій 500 компаній, що котируються на Нью-йоркській фондовій біржі, базове значення яких на період 1941-1943 років дорівнювало 10. Вимірюється тризначними цифрами. Включає п'ять індексів:

Індекси ринку акцій – показники, що вимірюють поточну динаміку курсів репрезентативної групи акцій у порівнянні з базовою величиною, розрахованою на деякий момент у минулому.

Індосамент – передавальний надпис на векселі. Індосамент може бути здійснений навіть на користь платника, незалежно від того, акцентував він вексель чи ні, або на користь будь-якої зобов'язаної за векселем особи. Індосамент повинен бути простим і нічим не обумовленим. Частковий індосамент недійсний.

Інкасо – одержання грошей за векселем або іншим документом за дорученням довірителя; звичайно документ, який слід оплатити впродовж зазначеного терміну, пред'являється боржникові банку.

Інновація — нововведення

Інсайдер, -а – особа, яка володіє конфіденційною діловою інформацією завдяки своєму службовому становищу.

Інспекція – система нагляду за правильністю дій, за виконанням встановлених правил різними установами, підприємствами з ужиттям заходів до виправлення недоліків і здійснення

впливу стосовно порушників правил; органи нагляду.

Інстанція – кожна з наступних ланок у системі підпорядкованих один одному органів, головним чином державного управління.

Інформація – повідомлення про стан справ або чиюсь діяльність; відомості про щось.

Інформаційна програма компанії «Доу Джонс» «Spreadsheet Link^{tm}» – програма, що надає можливість менеджерам компаній, відповідальним за планування, робити аналіз конкурентних позицій, інвесторам, дослідникам одержувати дані служби новин і пошуку компанії «Доу Джонс» і вести повну обробку цих даних за допомогою програм Lotus1-2-3, Sympbony, Multiplan, Visi Cale.

Кадри – основний склад працівників якої-небудь організації, підприємства, установи тощо.

Камбіо – вексель, позиковий лист.

Камбіст – торговець векселями; калькулятор вексельних арбітражних обчислень.

Картель – договірне об’єднання підприємств переважно однієї галузі для здійснення спільної комерційної діяльності – регулювання збуту виготовленої продукції.

Каф – вид договору зовнішньоторговельної купівлі-продажу, коли до ціни товару включають його вартість і вартість морських перевезень до порту призначення.

Квитанція – офіційна розписка встановленої форми про прийняття грошей, документів, цінностей тощо.

Клієнт: 1) у Стародавньому Римі клієнти — неповноправний клас людей, залежних від патрона-покровителя, захисника; 2) особа, з якою має ділові стосунки кредитна, торгова або промислова організація; постійний відвідувач, замовник, покупець; 3)

особа, яка доручила ведення своєї справи іншій (адвокатові, нотаріусові, захисникові тощо).

Клірингова маржа – рівень маржі, який встановлює Клірингова палата і який клірингові фірми повинні підтримувати у розрахунковій палаті.

Колега – товариш по роботі, за професією, посадою.

Колегіальний – форма керівництва, що здійснюється не одноособово, а групою осіб — колегією.

Колектив – сукупність людей, об'єднаних спільною діяльністю, спільними інтересами; штат, персонал, особовий склад, команда.

Колективне підприємство – це таке підприємство, що ґрунтується на власності трудового колективу, а також кооперативу, іншого статутного товариства або громадської організації.

Командитне товариство – об’єднання громадян чи юридичних осіб, створене на основі договору між ними для здійснення підприємницької діяльності, яке включає дійсних членів і членів-вкладників.

Комерційні папери – це прості векселі на пред'явника строком від двох до 270 днів. Випускаються самими кредитоспроможними корпораціями, продаються із знижкою до номіналу, а покупаються за номіналом.

Комівояжер – роз'їзний агент зі збуту товарів, що діє за дорученням певного підприємства

Комісія – тимчасові або постійні групи людей, осіб з повноваженнями для виконання певного доручення або для попередньої розробки якогось питання; договір, згідно з яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням іншої звершити за винагороду одну або кілька справ від свого імені, але за рахунок доручителя; винагорода, сплачувана за таким договором у відсотках до суми завершеної операції.

Комісіонери – посередники, які приймають певні товари на комісію; не сплачують їх вартість доти, доки ці товари будуть продані.

Конкурентоспроможність підприємства – це здатність забезпечувати випуск і реалізацію конкурентоспроможності продукції.

Кооперативне підприємство (кооператив) – добровільне об'єднання громадян з метою спільного ведення господарської або іншої діяльності.

Компетентний – досвідчений у певній галузі; має право за рівнем знань або повноважень чинити або вирішувати щось.

Компетенція – коло повноважень певної установи чи особи; коло питань, у яких дана особа має знання, досвід.

Конвенція – угода, міжнародний договір переважно з якихось спеціальних питань (митна, залізнична).

Конкурент – особа, що суперничає у будь-якій сфері діяльності з іншою.

Конкурс – змагання за одержання премії, винагороди, за вступ до навчального закладу та ін.; передавання кредиторам управління майном неплатоспроможного боржника для задоволення їхніх претензій.

Коносамент – поширений у зовнішній торгівлі документ, що засвідчує умови договору на морське перевезення вантажу.

Консигнант – власник товару, який продає його за кордон через комісіонера.

Консигнатор – посередник при експорті товарів.

Консорціум – тимчасова угода, між кількома банками для здійснення великих фінансових операцій.

Констатація – встановлення незаперечного існування якогось факту або явища, засвідчення чогось.

Контанго – це ситуація, при якій ціна на наявний товар (її називають ціною спот) нижча за ціну на термін (форвард).

Контрактація – укладання контракту, договору між підприємствами.

Конференція – зібрання, нарада представників урядів, громадських, партійних, наукових та інших організацій для обговорення певних питань.

Концерн – форма статутних об'єднань підприємств, що характеризуються єдністю власності й контролю.

Концесія – договір, укладений державою з приватним підприємством, іноземною фірмою на експлуатацію промислових підприємств, земельних угідь та ін.

Концесіонер – особа чи організація, яка одержала концесію(договір).

Корпорація – договірне об'єднання суб'єктів господарювання на засаді інтеграції їхніх науково-технічних, виробничих та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень для централізованого регулювання діяльності кожного з учасників.

Коротка позиція – сторона ф'ючерсної операції, представлена продавцем; продавець ф'ючерсного контракту називається стороною, що має короткую позицію.

Кошторис – план передбачуваних доходів і витрат, необхідних для нормальної діяльності підприємства, установи тощо.

Кредит – права сторона бухгалтерського рахунку на К. активних рахунків записують вибуття цінностей, пасивних – надходження.

Кредит – продаж товарів з відстрочкою платежу або передача на строк грошей та мінімальних цінностей з умовою їх повернення.

Кредит з овердрафту – це безстроковий кредит, при якому

компанія може одержати позику на першу вимогу під відсоток відповідно до умов договору, що перевищує базову ставку і розраховується щодня.

Кредитна лінія – це зобов'язання банку надати оговорену в договорі суму за вимогою позичальника.

Купон або номінальна прибутковість – це властивість облігації, визначаюча величину річного процентного доходу.

Куратор – піклувальник, опікун; член конкурсного управління, встановленого над неплатоспроможним боржником у дореволюційній Росії; студент-медик, що доглядає хворого в клініці.

Леверидж – показник, що характеризує відношення між всією вартістю інвестицій і об'ємом засобів, необхідних для їх контролю. Він показує, у скільки разів інвестиції більше власних засобів.

Лізинг – вид підприємницької діяльності з інвестування тимчасово вільних чи залучених фінансових коштів у майно, яке за договором передається юридичним або фізичним особам у тимчасове користування за відповідну плату.

Лізинг, -у – здавання у тимчасове користування майна з періодичною оплатою його вартості.

Лізингова угода – довготермінова угода, яка передбачає оренду машин і устаткування.

Ліквідаційна вартість акцій – це сума активів компанії, що залишилася б у разі реалізації або аукціонного продажу активів і погашення за рахунок вилучених коштів зобов'язань і виплат за привілейованими акціями. Є показником того, що компанія в змозі представити на аукціон, якщо їй доведеться припинити свою діяльність.

Ліцензіар – продавець ліцензії.

Ліцензіат – покупець ліцензії.

Манускрипт – рукопис, здебільшого давній.

Маржа брокерського будинку – це сума первинної маржі, яку брокерський будинок вимагає від середнього клієнта. Звично вона більше, ніж біржова маржа (але не менше), і може бути підвищена або знижена брокерською фірмою у будь-який момент і на будь-яку суму, поки це не зачіпає мінімуму, встановленого біржею.

Маржа у ф'ючерсній торгівлі – це депозит, який утримувачі короткої і довгої позиції контракту зобов'язані внести своєму брокеру як гарантію виконання контракту.

Маржа, або **первинний внесок у торгівлю цінними паперами** – це мінімальна сума власного капіталу, яку повинен забезпечити інвестор у момент купівлі цінних паперів в кредит, або відсоток вартості акцій, що купуються за рахунок власних засобів інвестора.

Маркетинг, -у – система управління і організації виробництва на базі вивчення потреб ринку.

Менеджер, -а – керівник, директор, завідуючий, адміністратор, найманий професійний управляючий, що не с власником фірми.

Менеджмент: 1) вміння досягати поставленої мети, використовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки інших людей; 2) сукупність методів, форм та засобів управління виробництвом; 3) мистецтво керування інтелектуальними, фінансовими, сировинними, матеріальними ресурсами з метою найбільш ефективної виробничої діяльності.

Мета – угода, що передбачає поділ витрат і ризик навпіл.

Модус вівенді – у міжнародному праві тимчасова угода про врегулювання яких-небудь питань, умови, які роблять можливою

тимчасову угоду між сторонами.

Наявний ринок – це місце, де товар міняє власника за певну ціну.

Незабезпечений кредит – кредит, що не має забезпечення чи за яким реальна вартість забезпечення складає менш 60% суми кредитної заборгованості.

Нормальний ринок – ситуація, коли ф'ючерсні ціни реальних товарів більше цін наявного ринку; називається ще і ринком накладних витрат.

Нувориш – особа, яка спритно й швидко розбагатіла на різноманітних фінансових операціях.

Об'єкт бухгалтерського обліку – господарські засоби підприємства та джерела утворення цих засобів (спосіб одержання певного засобу).

Об'єм торгівлі – означає кількість покупок і продажів ф'ючерсних контрактів, які зроблені в який-небудь день.

Облігація – цінний папір, що засвідчує право її власника на відшкодування йому в установлений строк номінальної вартості облігації та фіксованого відсотка.

Облігація з дисконтом – продається за курсом нижче за номінал, що є результатом того, що ринкова ставка відсотка вища купонної.

Облігація з премією – продається за курсом вище за номінал, що має місце у тому випадку, коли ринкова ставка відсотка нижча купонної.

Одиниця контракту – стандартна, встановлена біржею кількість товару.

Онкольний ринок – це слабко ліквідний ринок з рідкісним кроком (мінімальна зміна ціни рівна $1/8), на якому існує великий спред (різниця між ціною покупця і ціною продавця).

Операції з премією (прості) – операції, при висновку яких покупець може відмовитися від цінних паперів у день виконання операції. Таке право він оплачує продавцю особливою премією, розмір якої визначається наперед.

Операції на різницю – операції, після закінчення яких один з контрагентів повинен сплатити іншому суму різниці між курсами, встановленими при висновку операції, і курсами, що фактично склалися під час ліквідації операції. Сторони виходять з того, що вони не виконуватимуть умови операції. Об'єкт операції – різниця між курсами.

Опціон – контракт, згідно з яким одна із сторін здобуває право (не обов'язок, а саме право) придбати у майбутньому якийсь предмет угоди за ціною, що визначається на день підписання контракту.

Опціон «колл» (на купівлю) – контракт, що дає право його утримувачу купити покладені в його основі фінансові інструменти за фіксованою ціною протягом певного періоду.

Опціон «пут» (на продаж) – контракт, що дає право його покупцю продати покладені в його основі фінансові інструменти за фіксованою ціною за певний термін.

Організація бухгалтерського обліку – цілеспрямована діяльність із створення та вдосконалення системи економічної інформації про всі аспекти діяльності підприємства та його господарські операції, що забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Ослаблення або розширення базису – спостерігається тоді, коли наявна ціна зменшується щодо ф'ючерсної ціни протягом певного періоду часу і стає менш стійкою, ніж ф'ючерсна.

Основна заробітна плата – винагорода за виконану роботу згідно з визначеними нормами праці, яка встановлюється у вигляді

тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство отримує з метою використання їх у процесі виробництва або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Основні рахунки – рахунки, призначені для обліку наявності та руху господарських засобів підприємства.

Оферент – особа, яка надіслала оферту.

Оферта – пропозиція однієї особи іншій укласти угоду з переліком усіх її умов.

Пагамент – оплата готівкою.

Пай – частина, частка участі, внесок в акціонерне товариство, кооперативне господарство або підприємство.

Пакт – міжнародний договір, як правило, важливого політичного значення.

Партнер – учасник гри, танцю; компаньйон, товариш у якійсь справі, торговий партнер.

Патент – свідоцтво, видане урядом винахідникові на право виняткового користування винаходом; документ на право вести торгівлю чи промисел; П. консульський одержує консул від свого уряду під час відрядження до іншої країни; П. санітарний — свідоцтво, що видається кораблям закордонного плавання про санітарний стан судна й порту відправлення.

Первинна маржа у ф'ючерсній торгівлі – депозит, який вноситься при відкритті ф'ючерсної позиції.

Перевернений ринок – ситуація, коли ф'ючерсні ціни менше цін наявного ринку.

Персонал – особовий склад, колектив працівників якої-небудь установи, організації, штат. Група працівників установи,

підприємства, що працюють в одному відділі, на одній ділянці роботи; виконують ті самі функції; мають той самий фах.

Підприємництво – це ініціативно-самостійна господарсько-комерційна діяльність окремих фізичних та юридичних осіб, яку цілком зорієнтовано на одержання прибутку.

Підприємницький договір – відображає згоду сторін стосовно безпосереднього здійснення вибраної підприємницької діяльності в певній організаційно-правовій формі.

Повне товариство (товариство з повною відповідальністю) – товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язання підприємства всім своїм майном.

Податки – обов'язкові платежі, що збираються з юридичних і фізичних осіб до бюджету відповідного рівня в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

Податкове зобов'язання – загальна сума податку, нарахована платником податку в звітному періоді від продажу товарів (робіт, послуг).

Портфель доходу – тип інвестиційного портфеля, який орієнтований на отримання високих дивідендів; включає акції з незначним або нульовим приростом капіталу і постійним зростанням дивідендів.

Портфель зростання – тип інвестиційного портфеля, що включає цінні папери з великим потенціалом зростання курсової вартості; фінансові інструменти портфеля забезпечують низьку поточну прибутковість.

Посилення базису – зміна базису, при якому наявна ціна підвищується протягом певного періоду щодо ф'ючерсної ціни.

Поточна прибутковість – визначається як відношення номінальної прибутковості до поточного ринкового курсу.

«Право» – це опціон на право купівлі частки нового випуску звичайних акцій за встановленим курсом протягом визначеного, досить короткого, періоду.

Працівник – трудяща людина, трудівник; член якогось виробничого колективу, особа, яка бере участь у певному трудовому процесі, працює за певним фахом; службовець, співробітник, співпрацівник.

Прейскурант – довідник цін на товари й послуги.

Прибутковість до погашення (заявлена прибутковість) – це показник прибутковості, що враховує як відсотки, так і курсові зміни, розраховується на основі складного відсотка за весь період, що залишився до погашення облігацій.

Приватне підприємство – це підприємство, що належить окремому громадянину на правах приватної власності та з правом найму робочої сили.

Принцип кумулятивного голосування – спосіб голосування на загальних зборах акціонерів, відповідно до якого кількість акцій з правом голосу кожного акціонера помножується на кількість директорів, яких треба вибрати.

Продуцент – виробник; країна, яка виробляє певний товар.

Пролонгація – продовження строку чинності договору, угоди, векселя.

Пункт на ф'ючерсних біржах США – це параметр, який дорівнює 1/100 цента.

Ранг – ступінь, чин, категорія, спеціальне звання.

Рантьє – власники цінних паперів, які одержують проценти і живуть на ці прибутки.

Реалізація – здійснення чогось, втілення у життя плану, проекту, ідеї; перетворення майна або цінних паперів у гроші; Р. позики – розміщення позики.

Реалізована прибутковість – це норма прибутку, одержана інвестором за період часу, менший, ніж термін дії випуску.

Ревальвація – підвищення офіційного курсу грошової одиниці щодо іноземних валют.

Ревізія – вивчення діяльності певної установи чи посадової особи з метою перевірки правильності й законності дій.

Регламент – порядок ведення засідань, зборів, сесії; статут, звід правил, порядок роботи установи.

Регламентація – встановлення певних правил.

Регульована ціна – ціна, що складається на ринку в процесі прямого державного впливу.

Результат з відкритих позицій – це нетто-результат нереалізованих прибутків і збитків за ф'ючерсними позиціями, які залишаються відкритими.

Реекспорт – зворотний вивіз із країни товарів, раніше ввезених із-за кордону без їх переробки.

Реімпорт – купівля і ввезення із-за кордону вітчизняних товарів, які не підлягають там переробці. Сюди не належать товари, що не продані на аукціонах, повернуті з виставок, ярмарків тощо.

Рейтинг, -у – оцінювання, віднесення до певної категорії, класу, розряду.

Рейтинги облігацій – це категорії за ступенем надійності; вони визначають якість облігацій, позначаються буквами і привласнюються облігаціям певного випуску на основі ретельного фінансового аналізу спеціалізованими фірмами, що займаються вивченням фондового ринку: «Стендард енд пуарз корпорейшн» і «Моділз інвесторз сервіс».

Реконверсія – переведення воєнної промисловості на виробництво цивільної продукції.

Ремітент – особа, на яку виписано вексель (тратту) і якій має бути сплачена певна сума грошей за цим векселем.

Рентингова угода – короткотермінова угода, яка передбачає оренду машин і устаткування.

Реорганізація – перебудова, перетворення.

Репорт – спекулятивна угода-продаж цінних паперів з одночасним зворотним викупом.

Репорт – термінова операція пролонгації з продажу цінних паперів проміжному власнику на вказаний у договорі термін за ціною, нижчою за ціну її зворотного викупу біржовиком у кінці цього терміну.

Рецепісса – розписка в одержанні товару.

Ринок внутрішній – сфера товарного обміну, обмежена державними кордонами країни.

Ринок світовий – сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, пов'язаними між собою участю в міжнародному поділі праці.

Рух грошових коштів – надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Сальдо – різниця між обсягом експорту й імпорту.

Своп – банківська операція з обміну валют.

Сегмент ринку – сукупність споживачів, які однаково реагують на один і той самий набір товарів.

Селектор – особливий пристрій у телефонному апараті, посилає з розпорядчого центру виклики абонентам; за цим принципом здійснюється зв'язок на транспорті, диспетчерський зв'язок.

Синдикат – організаційна форма існування різновиду картельної угоди, що передбачає реалізацію продукції учасників через створений спільний збутовий орган або збутову мережу одного з учасників об'єднання.

Складан – заголовок рекламного послання.

Спонсор – юридична або фізична особа, яка оплачує витрати, госпрозрахункові операції іншим юридичним чи фізичним особам або безкоштовно передає майно в користування чи дарує його.

Спонсор, -а – особа, що фінансує проект.

Стандартизація – встановлення строго визначених державою норм якості, форм і розмірів виробу, обов'язкових для виробників і споживача; зведення багатьох видів виробів до невеликої кількості типових з метою раціональнішої організації виробництва.

Стелажні операції – це операції, які наперед не визначають, хто в грі буде продавцем, а хто – покупцем. Платник премії, сплативши її іншій стороні, придбаває право купити цінні папери за вищим курсом або продати за нижчим курсом, зафіксованими у момент висновку операції.

Стратегічний маркетинг – це, насамперед, аналіз потреб фізичних осіб і організацій.

Суброгація – заміна одного кредитора іншим.

Сумарні кошти – сума балансу готівки і результату відкритих позицій однієї із сторін ф'ючерсного контракту; визначається при розрахунку стану рахунку.

Тантьєма – одна з форм додаткової винагороди вищому керівному персоналові акціонерних товариств, промислових фірм, банків, фінансових компаній та інших підприємств з урахуванням одержуваного ними прибутку.

Тендер – бланк з пропозицією, що розсилається організаторам на поставку певного товару чи надання певних послуг.

Терміновий кредит – це кредит, що надається цілком на початку терміну.

Термін погашення – дата закінчення терміну дії облігації, коли підлягає поверненню основна сума боргу.

Тик – мінімальний розмір коливання ціни кожного ф'ючерсного контракту, встановлюваний відповідною товарною біржею.

Товари — матеріальні цінності, що придбані (одержані) і зберігаються підприємством з метою наступного продажу.

Товариство з додатковою відповідальністю – об'єднання, створене за згодою юридичними особами чи громадянами шляхом об'єднання їхнього майна з метою здійснення господарської діяльності, статутний фонд якого розділений на частки визначених установчими документами розмірів, а в статуті передбачена конкретна майнова відповідальність учасників при недостатності засобів товариства.

Товариство з обмеженою відповідальністю – об'єднання, створене за згодою юридичними особами чи громадянами шляхом об'єднання їхнього майна з метою здійснення господарської діяльності, що має статутний фонд, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, право володіння ними не підтверджується акціями, і відповідальність за зобов'язанням несе тільки у межах свого майна.

Товарна біржа – це різновид оптового товарного ринку без попереднього огляду покупцем зразків і заздалегідь установлених мінімальних партій товарів.

Товарний знак – товарна марка чи її частина, що забезпечена правовим захистом.

Товарний кредит – товари, які передаються виробником постачальнику у власність на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на визначений строк під процент.

Торговельні маклери – посередники, які періодично налагоджують ділові контакти; вони не зв'язані договірними відносинами з певними партнерами, пропонують свої послуги конкретним учасникам тієї чи іншої угоди.

Трактат – назва деяких міжнародних договорів, угод.

Трасант – векселедавець переказного векселя.

Трасант – особа, яка видає тратту, тобто переводить свій платіж на іншу особу.

Трасат – платник, який приймає переказний вексель.

Тратта – переказний вексель щодо трасата.

Трейдер – представник брокера в торговельній зоні біржі; приймає замовлення від імені фірми на продаж і купівлю.

Трест – монополістичне об'єднання підприємств, що раніше належали різним підприємцям, в єдиний виробничо-господарський комплекс.

Ультимо – у біржовій термінології остання дата виконання певної угоди.

Уніфікувати – нормувати, робити одноманітними**.**

Управляюча програма PLUS.2.0tm компанії «Доу Джонс» – програма, розроблена для інвесторів трьох різних рівнів. Версія 2.0. розроблена для професіоналів та індивідуальних вкладників. Дозволяє користувачам звести до мінімуму податкові зобов'язання, стежить за комісійними виплатами і надходженнями дивідендів, показує звітність і забезпечує доступ до інформації служби новин і пошуку компанії «Доу Джонс». Дозволяє вести бухгалтерський облік, визначати дохід оподаткування за пакетами цінних паперів і автоматично обновляти інформацію про курси. Може обслуговувати одночасно до 256 портфелів і до 1 500 випусків цінних паперів.

Факсиміле – кліше-печатка для відтворення власноручного підпису.

Факторинг, -у – юридично оформлені взаємини між фінансовим інститутом (фактором) і клієнтом, при яких фактор купує дебіторську заборгованість клієнта і забезпечує його додаткови-

ми послугами.

Факторія – віддалена філія торговельної контори (переважно закордонна).

Фактотум – довірена особа, яка виконує доручені завдання.

Фікс – установлена ціна на товари; точно визначена сума винагороди.

Філіал – відділення великого підприємства або установи.

Фінансовий план – найважливіший розділ бізнес-плану, що підбиває достовірні підсумки його здійснення, де повинні визначатися як інвестиційні, так і виробничі витрати, а тому включає ряд підрозділів, таких, наприклад, як план прибутку, руху грошових потоків, аналіз беззбитковості, рентабельності й окупності, оцінка ризику та ін.

Фінансова група – об'єднання юридично та економічно самостійних підприємств різних галузей народного господарства.

Фінансова діяльність – діяльність, яка зумовлює зміни розміру й складу власного та позиченого капіталу.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансовий кредит – кошти, які надаються банком згідно з діючим відповідним законодавством у позик підприємству на визначений строк, для цільового використання та під проценти.

Фінансовий облік – сукупність правил і процедур, що забезпечують підготовку, оприлюднення інформації про результати діяльності підприємства та його фінансовий стан згідно з вимогами законодавчих актів і П(С)БО.

Фінансовий результат – прибуток або збиток, одержаний від діяльності підприємства.

Фірмове ім‘я – позначення товарної марки словом, буквою чи групою слів і букв.

Фіск – державна скарбниця.

Фондова біржа – організаційно оформлений, регулярно фіксуючий ринок цінних паперів, що сприяє підвищенню мобільності капіталу та виявленню реальної вартості активів.

Форвардний контракт – це торгова угода, за якою продавець поставляє продукцію покупцю до певного терміну в майбутньому. При укладенні контракту сторони домовляються про об'єми поставки, якість товару, місце і ціну.

Форма бухгалтерського обліку – сукупність реєстрів обліку, способи реєстрації та узагальнення в них інформації про всі господарські операції з урахуванням особливостей діяльності підприємства й технологій обробки облікових даних вручну або з використанням комп'ютерів.

Франчайзі – дрібний підприємець, який відкриває свою справу під керівництвом франчайзера (велика торговельна або промислова фірма).

Фурнітура – допоміжні матеріали в деяких виробництвах.

Ф'ючерсна угода – термінова угода, яка передбачає купівлю-продаж права на товар: поставкою в майбутньому. Мета угоди - одержання різниці в ціні за період між укладанням контракту і виконанням його умов.

Ф'ючерсний контракт – торгова угода двох сторін про поставку товарів певної кількості та якості у визначеному місці і в певний час, ув'язнений за правилами біржі.

Хайрингова угода – середньотермінова угода, яка передбачає оренду машин устаткування.

«**Хвостові» позиції** – це позиції неповного хеджування. Ці вторинні позиції є невеликою частиною тих же первинних ф'ючерсних контрактів, тільки протилежних (якщо первинні позиції були на купівлю, то вторинні – на продаж і навпаки).

Хеджування – операції із страхування цінового ризику за допомогою торгівлі ф'ючерсними контрактами.

Хеджування покупкою – є покупкою ф'ючерсного контракту ким-небудь, що має коротку позицію на наявному ринку. Результатом довгого хеджування є фіксація ціни закупівлі товару.

Хеджування продажем – це використовування короткої позиції на ф'ючерсному ринку тим, хто має довгу позицію на наявному ринку.

Холдинг, -у – право на збереження контрольного пакета акцій.

Цінові індекси – це інформаційні показники динаміки цін за визначений період.

Цінні папери – грошові або товарні документи, які надають їхньому власникові майнові права і право на одержання відповідних грошових сум доходів.

Шаблон – взірець, за яким проводиться масове виробництво речей; раз і назавжди прийнятий зразок, який сліпо наслідують; застаріле висловлювання.

Шантаж – погроза розголошення відомостей або вимислів, що ганьблять, компрометують людину, з метою одержання якихось вигод.

Штамп – відбиток штемпеля на документі; шаблон, трафарет, клеймо, знак.

Штат – постійний, установлений склад співробітників на підприємстві, установі; персонал.

Штемпель – прилад з випуклим зворотнім зображенням якогось малюнка чи напису, що служить для одержання відбитка, для накладання печатки, клейма, знака.

Ярлик: 1) у монгольських ханствах — письмовий указ хана; за монгольського нашестя — жалувана грамота хана; 2) вид товарного знака, клеймо на товарі із зазначенням ваги, кількості, ціни; клеймо загалом

.

Цікаво знати

***

Слово <**бухгалтер**> походить від нім. <buch> - книга і <gahen> - держати.

Раніше бухгалтерами називали скарбників, касирів, кураторів, економів, контролерів, рахівників тощо.

Перші торгові операції було зареєстровано в Шумері (південна територія сучасного Іраку) на каменях 3600 року до н.е. З 3200 року до н.е. там виникло рахівництво на глиняних табличках.

У Єгипті, Вавилоні, Іудеї, Ірані працювала велика кількість писарів-рахівників, зайнятих господарським обліком і складанням звітності. Вже тоді використовували папірус, пергамент, примітивні лічильні пристрої – абак. В Індії рахунками – регістрами служив кухоль, в який клали камінці – первинні документи.

У Греції, Римі обліку використовували воскові таблички, мідні дошки, шкіру, папірус.

У Римі облік державних, наприклад армійських фінансів, вели квестори, які контролювали всі операції, пов’язані з виплатою грошей, яку здійснювали лише після пред’явлення одержувачем первинних документів.

Якщо вірити <батькові історії > давньогрецькому історикові Геродоту (він у 450 р. до н.е. віддав місто-поліс Ольвію (село Парутине Миколаївської області), то на піраміді Хеопса було вирізано, скільки яких продуктів було видано робітникам, зайнятим на будівництві піраміди. Загальна вартість за Геродотом складала1500 талантів (1 талант = 26 кг. Срібла). Облік стародавнього світу – це облік фактів, який у цілому був статичний.

***

До англійської мови термін <**менеджмент**> прийшов із французької.

Франц. слово <manage> означає буквально <домоведення>. Проте в англійській мові дієслово <to manage> набуло сучасного значення: <управляти>, <керувати>, <завідувати>, <бути на чолі>, <бути здатним справитися з чимось , з якоюсь проблемою>.

Від дієслова <manage> утворився іменник <management> із подібними значеннями: <управління>, <керівництво>, <завідування> тощо.

Багатозначність слова <менеджмент> віддзеркалює Оксфордський словник, у якому подаються чотири його значення:

1) спосіб, манера спілкування з людьми;
2) влада і мистецтво управління;
3) особливого роду вміння, адміністративні навички;
4) орган управління, адміністративна одиниця.

***

Започаткування професії **аудитора** сягають давніх часів. Ще у Стародавньому Єгипті існували чиновники, які поєднували функції обліку і контролю.

У Римській імперії функції контролю виконували спеціальні службовці, так звані куратори. Водночас з ними діяли прокуратори – намісники провінцій, фінансові чиновники із забезпечення державних доходів, а квестори займалися фінансовими і судовими справами.

Інші дослідники доводять корені існування аудиту в Стародавній Греції, де особлива увага приділялася контролю за збереженням власності, зокрема, майна.

В Італії аудит поширився після падіння Римської імперії.

Професія аудитора в сучасному розумінні цього слова виникла у Великій Британії в середині 19 ст., саме під час становлення нової економічної системи, яку ми називаємо ринковою економі-

кою.

Звання аудитора в Росії було введено Петром I, який у військовому статуті 1761 року до військових чинів відніс і аудитора. У 1797 р. аудитори були переведені в цивільні чини, а 1833 р. з метою навчання аудиторів у Петербурзі засновано школу, названу пізніше Аудиторським училищем.

Історія виникнення і розвитку аудиту в Україні вимірюється лише декількома роками, що принесли багато здобутків, успіхів і розчарувань.

Офіційне визнання обов'язкового аудиту відбулося 1993 р., через два роки після проголошення незалежності України, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про аудиторську діяльність».

Список використаної літератури

1 Биховський О.Г. Довідник зварника/ О.Г.Биховський, І.В.Піньковський. – К.:Техніка, 2002. – 336с.

2 Малинівський С.М. Загальна електротехника: Підручник.– Львів: Бескид Біт, 2003. – 640с.

3 Теоретичні основи електротехніки. Лінійні електричні кола: Підручник / М.П.Рибалко, В.О.Єсауленко, В.І.Костенко. – Донецьк: Новий світ, 2003. – 513с.

4 Автоматичне керування електрозварювальними процесами й установками: Навч. посібник / О.П.Бондаренко, В.С.Гаврик, О.Т.Дишленко та ін.; За ред. В.К.Лебедєва, В.П.Черниша. – К.: Вища шк., 1994. – 391с.

5 Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: Навч. посібник. – К.: КНЄУ, 2001. – 214с.

6 Курс фізики: У 2-х кн. Фізичні основи механіки. Електрика і магнетизм / Г.Ф.Бушок, В.В.Левандовський, Г.Ф.Півень. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2001. – Кн.1. – 448с.

7 Волкотруб Г.Й. Стилістика ділової мови: Навч. посіб-

ник.– К. : МАУП, 2002. – 208 с.
8 Головко Д.Б. та ін. Автоматика і автоматизація технологічних процесів: Підручник / Д.Б.Головко, К.К.Рего, Ю.О.Скрипник. – К.: Либідь, 1997. – 232 с.
9 Головко Д.Б. та ін. Автоматика і автоматизація технологічних процесів: Підручник / Д.Б.Головко, К.К.Рего, Ю.О.Скрипник. – К.: Либідь, 1997. – 232 с.
10 Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів / За ред. В.О.Степаненка. – К: Либідь, 2002. – 328с.
11 Заблонський К.І. Деталі машин: Підручник. – Одеса: Астроприкт, 1999. – 404с.
12 Вступ до комп'ютерних інформаційних технологій: Навч. посібник/ М.З.Згуровський, І.І.Коваленко, В.М.Михайленко. – К.: Видавництво Європ. ун-ту, 2003.– 265 с.
13 Малачівський П.С. програмування в середовищі Visual Basic: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2004. – 260 с.
14 Матеріалознавство та термічна обробка металів: Підручник / О.А.Кузін, Р.А.Яцюк. – Львів: Афіша,2002. – 304с.
15 Павловський М.А. Теоретична механіка: Підручник. – К.: Техніка, 2002. – 512с.: іл.
16 Попович М.Г. Теорія автоматичного керування : Підручник/ М.Г.Попович, О.В.Ковальчук. – К.: Либідь, 1997. – 544 с.
17 Прищепа М.М. Мікроелектроніка: У 3-х ч. Ч.1: Елементи мікроелектроніки: Навчальний посібник/ За ред. М.М.Прищепи. – К.: Вища шк., 2004. – 431с.
18 Федуліна А.І. Теоретична механіка: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2005. – 319с.
19 Чертов І.М. Зварні конструкції: Підручник. – К.: Арістей, 2006. – 376 с. Кулаховська Л. П., Піча Ю. В. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів ви-

щих навчальних закладів освіти. – К.: «Каравелла», 2002. – 504 с.
20 Михайлюк В. О. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 496 с.
21 Новий російсько-український словник-довідник юридичної, фінансової, бухгалтерської та економічної сфери. – К.: Наук. думка, 1976.
22 Ринкова термінологія ділової людини: Словник-довідник. – К.: Абрис, 1992. – 152 с.
23 Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки / Уклад.: Й. Ф. Андерш, С. А. Воробйова, М. В. Кравченко та ін. – К.: Наукова думка, 1994. – 600 с.

Навчальне видання

КОВАЛЬОВА Ганна Миколаївна
ЛИСАК Лариса Костянтинівна
МЕДВЕДЄВА Інна Миколаївна

Словник професійної термінології
з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»

Навчальний посібник

Редактор І.І.Дьякова

Комп’ютерна верстка О.П.Ордіна

82/2006. Підп. до друку Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.
Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник
«Донбаська державна машинобудівна академія»
84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72
Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до державного реєстру
серія ДК № 1633 від 24.12.2003